

INHOUD

Proloog	13
1 Search And Destroy	15
Punk 1977-1978	
Education Act van 1944	16
Roxy Music	18
Vivienne Westwood / Malcolm McLaren	21
The Sex Pistols	23
Punk	26
2 Independence Day	29
Postpunk 1979-1982	
Dada	33
Charles Baudelaire	35
Reggae in Engeland	38
King Tubby	41
John Peel	44
Public Image Ltd.	46
Basement 5	49
The Fall	52
The Pop Group	54
Joy Division	58
Neu!	61
Conny Plank	64
Gang Of Four	65
Comsat Angels	70
Magazine	72
Linder Sterling	75
Echo & the Bunnymen	77
Throbbing Gristle	79
Miles Davis	87
David Bowie	90

3 Revolt Into Style	93
Postpunk heden	
Shame	96
TV Priest	99
Idles	104
Lice	107
Fontaines D.C.	110
The Murder Capital	112
Black Midi	115
Black Country, New Road	119
Squid	122
Hors Categorie	125
Wire	126
Belangrijke albums	131
Noten	137

PROLOOG

Opvallend vaak wordt een deel van de huidige (gitaar)bands aan de term postpunk gekoppeld. Hiermee de suggestie wekkend dat ze gelieerd zijn aan de postpunk zoals deze gemaakt werd in de periode tussen pakweg 1979 en 1982. Omdat nogal wat media het begrip klakkeloos overnemen zonder er verdere duiding of uitleg aan te geven, kan het gebruik van de term tot verwarring leiden, temeer omdat dat andere begrip dat destijds wèl gewoonte was, new wave, nauwelijks meer gebruikt wordt. Sterker nog, de muziek die toen onder new wave viel wordt sinds enkele jaren postpunk genoemd. Oorzaak is het boek *Rip It Up And Start Again* uit 2005 waarin de Engelse popjournalist Simon Reynolds de term loslaat op wel erg veel van de muziek uit eind jaren zeventig-begin jaren tachtig. Hiertoe rekent hij o.a. ook pop met een hoog huisje-boompje-beestje gehalte, van bijvoorbeeld Orange Juice, Eurythmics en Spandau Ballet. Gevolg is dat vrijwel alles dat onder new wave valt momenteel voor postpunk doorgaat. Laten we daarom een uitgangspunt hanteren door de volgende stellingen te gebruiken die iets meer duidelijkheid moeten verschaffen, om zo te komen tot duiding van de hedendaagse postpunk. Tegelijk zeggen de volgende regels ook iets over de postpunk van toen.

Postpunk dient sociaalmaatschappelijk bewustzijn en politiek engagement gestalte te geven in het werk zelf, of een gevoel van sterk persoonlijk onbehagen uit te dragen.

De muziek moet aansluiten op de (gitaar)punk zoals deze eind jaren zeventig in Groot-Brittannië werd gemaakt.

De muziek moet te herleiden zijn naar de periode 1979-1982, waarin een songstructuur wordt ingeruild voor ritmes die afwijken met de nadruk op de kleur en sfeer van klank.

Voor de platenlijst aan het einde van dit boek is zoveel mogelijk gekozen voor albums die voldoen aan bovenstaande definiëring of anderszins belangrijk zijn voor de ontwikkeling en invloed van punk en of postpunk. Natuurlijk zullen er voorbeelden zijn die voer voor discussie opleveren. Wat regelmatig zal terugkeren in dit boek is de invloed van kunst, de herkomst van de muzikanten en de rol van het Britse onderwijs. Het is namelijk opvallend hoe vaak je de namen van scholen, onderwijsinstituten of andere vormen van opleidingen tegenkomt in biografieën of artikelen over Engelse popmuzikanten. Sommigen doorlopen zelfs dezelfde kunstopleiding. David Bowie, Ray Davies van The Kinks en The Sex Pistols-manager Malcolm McLaren studeerden allemaal aan de Croydon School Of Art in Londen.

SEARCH AND DESTROY

PUNK 1977-1978

Education Act van 1944

Roxy Music

Vivienne Westwood / Malcolm McLaren

The Sex Pistols

Punk

EDUCATION ACT

VAN 1944

*“What are we living for?
Two-roomed apartment on the second floor
No money coming in
The rent collector’s knocking, trying to get in
We are strictly second class
We don’t understand”*

uit Dead End Street van The Kinks

Als gevolg van Duitse bombardementen tijdens de Tweede Wereldoorlog was de infrastructuur in Engeland grotendeels verwoest. Veel schoolgebouwen stonden niet meer overeind. Kinderen moesten worden geëvacueerd en liepen daardoor achterstand op in het onderwijs. Voor de Britse regering aanleiding om in 1944 de Education Act in het leven te roepen: een nieuwe wetgeving die zorgde voor uitgebreide hervormingen. Voor de arbeidersklasse hield dit onder meer in dat het schoolgeld werd afgeschaft, waardoor onderwijs voor iedereen gratis werd. Vóór de Education Act 1944 hadden jongeren uit arbeidersgezinnen nauwelijks kans om via een studie hogerop te komen. Maar vanaf nu zouden universiteiten en academies niet langer zijn voorbehouden aan studenten van rijke komaf. De traditionele klassenmaatschappij en de privileges die hierbij hoorden waren niet meer vanzelfsprekend de basis voor de wijze van het schoolonderricht. Paul McCartney: “Opeens beseften mensen dat de arbeidersklasse niet dom was, ze konden ook veel talent hebben, dat was een ommekeer.”¹ Belangrijk onderdeel van de regeling was de erkenning door het minis-

terie van Onderwijs van meer (regionale) kunstacademies, die bovendien de toelatingseisen versoepelden. In de praktijk bleken tegen het einde van de jaren vijftig deze kunstscholen steeds vaker toevluchtsoord en vrijhaven voor scholieren die nergens anders terecht konden. Plekken waar je je gang kon gaan, kon leren gitaar spelen. Gezamenlijk zouden deze scholen een veranderend effect hebben op de Engelse popmuziek.

*"Anything that you want to do, anyplace that you want to go
Don't need permission for everything that you want
Any taste that you feel is right
Wear any clothes just as long as they're bright
Say what you want, 'cos this is a new art school
Do what you want if it takes your mind
Better do it now, 'cos you won't have time"*

uit *Art School* van The Jam

In de jaren zestig waren er nogal wat Britse rockgroepen waarvan minstens één bandlid had gestudeerd op een van de vele kunstopleidingen. Te denken valt onder meer aan John Lennon, Keith Richards, Pete Townshend maar ook aan iemand als David Bowie. The Kinks uit Muswell Hill, een suburb van Londen, pasten de songthematiek aan na successen te hebben geogst met door Amerikaanse rhythm & blues geïnspireerde rock (zoals de hit *You Really Got Me*). Zanger, tekstschrijver en voormalig kunststudent Ray Davies voelde dat hij meer te vertellen had. Uit eigen ervaring herkende hij de situatie van de workingclass. Hij was zelf immers opgegroeid in een groot gezin waarvan de vader werkte in een slachterij. Davies besloot om songs te schrijven die dichtbij huis bleven en meer observerend waren, al dan niet voorzien van een vleugje ironie. Over de problemen van de workingclass (*Dead End Street*), autobiografisch (*Waterloo Sunset*), een satire op de modehype in Londen (*Dedicated Follower Of Fashion*) of gewoon alledaagse verveling (*Sitting On My Sofa*).

Roxy Music

*"There's a new sensation
A fabulous creation
A danceable solution
To teenage revolution"*

uit *Do The Strand* van Roxy Music

Roxy Music is de eerste groep die in Engeland de ideeën van de kunstacademie vertaalt naar de popmuziek. Met de visuele prikkeling van excentrieke kleding, uiterlijk en aantrekkelijke vrouwen op de albumhoezen, lijkt het bovendien alsof Roxy Music de grens tussen hoge en lage cultuur wil opheffen. Tijdens een optreden in het BBC tv-programma *The Old Grey Whistle Test* staart zanger Bryan Ferry stokstijf voor zich uit.

Gekleed in zwartleren jack, rood button opgespeld, als een pop-art variant van Elvis Presley, de blik op oneindig, geheel in overeenstemming met de inhoud van het nummer dat hij ingehouden en dramatisch zingt. *In Every Dream Home A Heartache* gaat over een relatie met een opblaaspop, maar is in wezen een metafoor over de leegheid en sleur van het dagelijks bestaan. Het zal ongetwijfeld op veel jonge kijkers, waaronder aankomende punkers indruk hebben gemaakt. De combinatie van kleding, uiterlijk vertoon en het belang van albumartwork komen we jaren later tegen bij The Sex Pistols en andere punkbands. Roxy Music's lp *For Your Pleasure* uit 1973 laat zich achteraf beluisteren als een voorbode op postpunk: het tempo in *Editions Of You* is opzwepend, de sfeer in *The Bogus Man* raadselachtig. Gitaren klinken schurend en vervreemdend, de synthesizer wordt bespeeld door iemand die niet eens een volwaardig muzikant is (uitgedost in een overhemd met pantermotief en andere extravagante kleding: de later toch beroemd geworden ambientpionier en producer Brian Eno).

Voormalig kunststudent Bryan Ferry, opgegroeid in een typisch arbeidersgezin, is een leerling van Richard Hamilton. Volgens hem is de kunstenaar "the Godfather van de Britse pop-art." "In de hoezen van Roxy Music zit veel Richard Hamilton. Hij beeldde veel alledaagse voorwerpen af. Zonder Richard Hamilton had de beeldtaal van Roxy Music niet bestaan."² Ferry schrijft als soloartiest de song *This Is Tomorrow*, dezelfde naam van een expositie in 1956 waar Hamilton aan deelneemt. De kunstenaar toont er een collage die tegenwoordig wordt gezien als mijlpaal van de pop-art. *Just What It Is That Makes Today's Homes So Different, So Appealing?* is een werk waarin een bodybuilder, een pin-up meisje, een televisie, een bandrecorder, een blik met ham en enkele meubels te zien zijn. De bodybuilder houdt een enorme lolly in zijn hand met het opschrift 'pop'. De Whitechapel Art Gallery organiseert twaalf tentoonstellingen die in feite afzonderlijke groepsexposities vormen. Ze bestaan uit samenwerkingen tussen kunstenaars uit verschillende disciplines zoals schilders, beeldhouwers en architecten. De opdracht is om binnen ieders eigen stijl werk te creëren die hun versie van hedendaagse kunst moet tonen. Elke groep werkt onafhankelijk binnen de beperkingen die aan hen zijn opgelegd, zoals een bedrag van vijftig pond voor

de aanschaf van materialen. Het draagt volgens de deelnemers allemaal bij aan het besef van artistieke vrijheid en het verzet tegen het establishment. De designs van de verschillende tentoonstellingsaffiches doen nu heel erg denken aan de ontwerpen van de latere punk- en postpunk-albums. Overigens ontwerpt Richard Hamilton in 1968 de spierwitte hoes van de Beatles-plaat die daarom ook wel *The White Album* wordt genoemd.

Wie aan het begin van de jaren zeventig ook indruk maakt is David Bowie. Hij valt alleen al op vanwege zijn voorkeur voor een androgyn uiterlijk: geverfd haar, overdreven make-up, laarzen op plateauzolen, glitterjases. Op de hoes van *The Man Who Sold The World* ligt de zanger languit op een bank gekleed in een weelderige jurk. Dat indrukwekkende aan hem wordt nog eens bevestigd door de tournee die hij gedurende 1972 en 1973 maakt ter promotie van zijn doorbraakplaat *The Rise And Fall Of Ziggy Stardust And The Spiders From Mars*. “Deze plaat veranderde mijn leven, ons leven, hij bracht ons naar een compleet nieuwe wereld. En dan dat moment dat hij in *Top Of The Pops* *Starman* zingt ‘and he picked on you’ wijzend naar mij”, aldus een verbijsterde Hugo Burnham, drummer van postpunkband *Gang Of Four*.³ Ook Stephen Morris van *Joy Division* en *New Order* raakt gefascineerd door Bowie: “Ik herinner me nog dat ik *Starman* kocht. Ik nam de plaat mee naar huis en speelde het keer op keer. Eerst *Starman* en daarna *Suffragette City*, dat echt loeihard werd afgespeeld. Elke week ging ik naar de platenwinkel. ‘Heb je het nieuwe David Bowie album al?’ Toen wist ik niet dat het *Ziggy* heette. Ik kreeg de plaat op de dag dat ie uitkwam en draaide ‘m telkens opnieuw. Dit betekende iets voor mij, Bowie was de eerste muziek die op mij oprecht over kwam.”⁴

Bowie's secondant Mick Ronson speelt tijdens de concerten met zoveel ruig venijn de gitaarintro en alle verdere riffs van de song *Hang On To Yourself*, dat het als een echo zal doorklinken in menige punksong. Luister maar eens naar de opname van het nummer op de plaat *Live Santa Monica '72*. Je reinste oerpunk.

VIVIENNE WESTWOOD MALCOLM MCLAREN

Maar er is meer aan de hand in het Engeland van 1973 dan de kleurrijke popmuziek van Roxy Music en David Bowie. Door de oliecrisis is evenals in veel andere landen de werkloosheid er ongekend hoog. Drie jaar later ontspoot de economie zelfs in een recessie en inflatie. De cijfers zijn nog hoger dan tijdens de Tweede Wereldoorlog. Vooral schoolverlaters blijken hiervan de dupe te worden. De laagconjunctuur bezorgt hen een uitzichtloos toekomstperspectief. Het enige uitje is de hele dag rondhangen in het winkelcentrum. "Your future dream is a shopping scheme" zingen The Sex Pistols in 1977. In Engeland kortom gaat het licht uit. Onder aanvoering van Margaret Thatcher kan de Conservatieve Partij dankzij de economische malaise makkelijk de macht grijpen en behouden. Maar de werkloosheid loopt alleen maar op doordat de regering staatsbedrijven begint te privatiseren. Dit neoliberale bewind zal uiteindelijk leiden tot talloze protesten en demonstraties. In Londen worden steeds meer leegstaande woningen gekraakt. Kraken wordt een ideologie schrijft Jon Savage in zijn punkbijbel *England's Dreaming*. Voor veel jongeren niettemin de manier om het leven in de hoofdstad enigszins betaalbaar en draaglijk te maken. Voor hen rest slechts een mengeling van gelatenheid en verzet tegen het bestaande gezag. Niet met geweld maar met een levensfilosofie die zich uit in kleding en muziek; een nieuwe identificatie.

Samen met zijn vriendin Vivienne Westwood runt Malcolm McLaren een kledingboetiek in Londen. De clientèle bestaat voornamelijk uit jongemannen die teddy-boys worden genoemd. Ze lopen rond in vetkuiven, dragen lange blazers en veterboots. Westwood neemt op zeker moment echter afstand van de in haar ogen seksistische en racistische klanten. Ze begint eigentijdse, provocerende kleding te ontwerpen waaronder t-shirts met opvallende oneliners. Dat blijkt een succes. De kledinglijn van SEX, zoals de winkel van het duo inmiddels heet, doet zelfs een beetje denken aan het situationisme, de intellectuele beweging die wil dat maatschappij en gezag zoveel mogelijk ontregeld moet worden (zie hoofdstuk 2 bij Gang Of Four). Westwood en McLaren zijn bewonderaars van deze beweging. Beiden hebben korte of langere tijd onderrecht genoten op kunstacademies, McLaren heeft er zelfs meerdere bezocht in zijn studententijd. Gescheurde shirts, veiligheidsspelden en fietskettingen worden gecombineerd met bondage- en SM-elementen. En wie komt er geregeld over de vloer? Aangezien McLaren graag een rockgroep wil managen, waarom niet dat ene branieschoppertje gevraagd of hij wil zingen samen met een stel andere klanten. Die zitten immers al in een bandje genaamd The Strand, naar het nummer *Do The Strand* van Roxy Music. Zo worden The Sex Pistols geboren, de meest roemruchte punkband aller tijden: door de komst van een snootaap met groen haar, een slecht gebit en een zelfgemaakt t-shirt met de opdruk "I hate Pink Floyd".

Sex Pistols

Never Mind The Bollocks! Here's The Sex Pistols. Op de dag dat de lp verschijnt zal de wereld nooit meer hetzelfde zijn. Een plaat die vlak voor het gezicht van de muziekindustrie uiteenspat, alle bombastische rock afschminkt, meerdere keren het woord 'fuck' laat vallen, maar in de eerste plaats een aanklacht is tegen het Engeland van de jaren zeventig. Teksten voegen realiteit en nihilisme samen.

*"I'm a lazy sod, I'm a lazy sod
I'm a lazy sod, I'm so lazy
I'm a lazy sod, I'm a lazy sod
I'm a lazy sod, I'm so lazy
I can't even be bothered"*

uit *Seventeen*

